

Matej Valocký

(* 1925 † 2019)

Matej Valocký sa narodil začiatkom roka 1925 v obci Belá v Turci. Otec bol krajčír, mama slúžila na gazdovských dvoroch. Rodine sa postupne narodilo desať detí. Pamätník po ukončení meštianskej školy v roku 1941 začal pracovať v pneuservise. Neskôr po vypuknutí SNP si nechávali partizáni opravovať autá práve v tejto dielni. Matej sa spolu s ostatnými učňami a majstrom rozhodli zapojiť do povstania. Dňa 27. augusta partizáni obsadili vojenskú posádku v Ružomberku a tu sa ocitol aj Matej s kolegami. V kasárňach absolvovali zrýchlený výcvik, dostali uniformu a zbrane a hneď v noci sa začali presúvať do terénu. Od tejto chvíle bol pamätník zapojený do bojov, zažil hlad, napätie, zranenie kamaráta a aj smrť kapitána ich jednotky. Nakoniec pri prieskume v Demänovskej doline Mateja s ďalšími partizánmi chytili. Bolo 15. novembra 1944. Po výsluchu v kasárňach v Ružomberku ho spolu s ostatnými naložili do dobytčích vagónov a odviezli do zajateckého tábora Altengrabow, Stalag 11 A pri Magdeburgu, následne ho ešte previezli do tábora vo Weidenbergu. Tu zúbožených a z tvrdej práce v kameňolome zodratých väzňov oslobodila americká armáda. Tá aj odviezla Mateja do Chebu. Z Čiech čakala Mateja strastiplná cesta späť domov do Belej. Po vojne sa vrátil k práci v pneuservise, ale nemohol pri nej zostať kvôli zdravotným problémom zo zajatia. V roku 1948 sa oženil a s manželkou mali tri deti. Zomrel v septembri 2019.

 príbeh

 podcast

Aktivita 1: Z pneuservisu do SNP

skupinová, hromadná aktivita

Cielová skupina:

základná a stredná škola

Časová dotácia:

3 vyučovacie hodiny

Téma:

2. svetová vojna, Slovenské národné povstanie, partizáni, príbehy 20. storočia

Ciel:

Prepojiť príbeh pamätníka s historickými súvislosťami a poznatkami o 2. svetovej vojne s akcentom na SNP. Prostredníctvom príbehu jedného z účastníkov SNP priniesť žiakom každodennú realitu života partizánov ukrytých v horách.

Pomôcky:

príbeh pamätníka, PC/tablet, tabuľa, krieda/fixky, nástenka, mapa Slovenska

Postup:

1. fáza: Rekapitulácia udalostí 2. svetovej vojny a SNP

(časová dotácia: 45 min)

- Pedagóg/pedagogička pripraví tabuľu/nástenku s časovou osou s dôležitými údajmi 2. svetovej vojny so zameraním na udalosti na Slovensku.
 - > Môže už vopred udalosti náhodne umiestniť na časovú os a žiaci ich budú umiestňovať správne.
 - > Prostredníctvom správneho umiestňovania pojmov na časovú os si žiaci zopakujú aj kontext a nadväznosť jednotlivých udalostí.
 - > Nemali by chýbať dátumy a pojmy súvisiace s SNP.
- Učiteľ/ka taktiež pripraví mapu. Spolu so žiakmi na nej vyznačia miesta významných bojov, ktoré sa odohrali počas SNP.

2. fáza: Zoznámenie sa s príbehom pamätníka

(časová dotácia: 45 min)

- Žiaci si vypočujú alebo prečítajú príbeh pamätníka.
- Následne si rozdadajú vytlačený celý príbeh pamätníka a trieda sa rozdelí na 2 skupiny:
 - > 1. skupina sa zameria na udalosti, ktoré prepájajú pamätníka s SNP.
 - > Ako sa k nemu dostal, ako sa z neho stal partizán.
 - > Čo robil ako partizán, s kým sa stretol.
 - > 2. skupina sa zameria na miesta, ktoré spomína pamätník vo svojom príbehu, kde sa ocitol ako účastník SNP.
- Prvá skupina si podčiarkne všetko, čo rozprával pamätník o svojom pôsobení v SNP.
- Druhá skupina vyznačí na mape miesta, kde sa pamätník nachádzal počas SNP.

3. fáza: Prepojenie rozprávania pamätníka so znalosťami žiakov o 2. svetovej vojne

(časová dotácia: 45 min)

- Žiaci s pomocou učiteľky prepoja poznatky, ktoré majú z dejepisu, z úvodného opakovania v prvej fáze a z aktivity s konkrétnym príbehom pamätníka.
- Učiteľ/ka sa môže pýtať žiakov a pomáhať si časovou osou a mapou, ktoré si žiaci vytvorili v predchádzajúcich fázach.

- Okrem poznatkov učiteľ/ka diskutuje so žiakmi aj o tom, ako príbeh vnímajú.
 - > Čo na príbehu žiakov najviac zaujalo?
 - > Čo ich prekvapilo?
 - > Zažil niekto z ich predkov niečo podobné?
 - > Rozprávajú sa žiaci v rodine o tom, čo robili ich predkovia počas 2. svetovej vojny?

Aktivita 2: SNP vo filme

skupinová, hromadná aktivita

Cieľová skupina:

základná a stredná škola

Časová dotácia:

3 vyučovacie hodiny + 90 min na domáce zadanie

Téma:

príbehy 20. storočia, 2. svetová vojna, partizáni, Slovenské národné povstanie, umelecké stvárnenie historických udalostí

Cieľ:

Slovenské národné povstanie patrí k zásadným udalostiam slovenskej histórie 20. storočia. Prepojenie konkrétneho príbehu účastníka SNP s umeleckým stvárnením historických udalostí poskytne žiakom širší obraz o dejinách Slovenska a ich reflexie.

Pomôcky:

príbeh pamätníka, PC/tablet, pero/ceruzky, papier, tabuľa, krieda/fixky, nástenka, prístup k legálnym kópiám filmovej tvorby

Postup:

1. fáza: Zoznámenie sa s témou a príbehom pamätníka

(časová dotácia: 45 min)

- Vypočúť si alebo prečítať príbeh pamätníka.
- Žiaci si s pomocou pedagóga/pedagogičky zopakujú základné medzníky 2. svetovej vojny a postavenie Slovenska v nej. Vyučujúci/a kladie dôraz na SNP.
- Rekapitulácia dejinných udalostí môže prebehnúť formou zostavenia časovej osi alebo definovania si učiteľom/kou vo pred pripravených pojmov a udalostí.
- Žiaci dostanú na konci hodiny vytlačený príbeh pamätníka, aby sa k nemu doma mohli vrátiť a ešte raz si ho prečítať.

2. fáza: Filmové spracovanie problematiky SNP

(časová dotácia: 30 min na vyučovacej hodine + cca 120 min pozretie filmu + cca 30 min na spracovanie úlohy v domácom prostredí)

- Vyučujúci/a predstaví na hodine žiakom dve filmové spracovania problematiky Slovenského národného povstania v slovenskej kinematografii.
 - > film Paľa Bielika: Vlčie diery, 1948
 - > film Jiřího Krejčíka podľa divadelnej hry Petra Karvaša: Polnočná omša, 1962
- Žiaci sa rozdelia do dvoch skupín a každá zo skupiny si v domácom prostredí alebo spoločne v škole pozrie pridelený film.

- Žiaci si v rámci svojej skupiny spravia poznámky k filmu. Zamerajú sa na zobrazovanie partizánov, miesto deja, aktivity a pod.

3. fáza: Filmové umenie a realita

(časová dotácia: 45 min na vyučovacej hodine)

- S pomocou pedagóga/pedagogičky žiaci porovnajú príbeh pamätníka s filmovým spracovaním problematiky SNP.
 - > Je možné nájsť paralely v príbehu pamätníka a vo filmových spracovaniach?
 - > Objavujú sa miesta, ktoré vo svojom rozprávaní spomína pamätník, aj v niektorom z filmových spracovaní?
- V závere diskusie obráti pedagóg/pedagogička pozornosť žiakov na význam spoznávania osobných príbehov pamätníkov/pamätníčok aj na umelecké spracovanie historických udalostí.
 - > Žiaci uvažujú o tom, ako ich jedno i druhé obohatilo.
 - > Ako osobné pamäti a aj umelecké spracovania pomáhajú rozšíriť obraz o histórii.